

Lokalradios bidrag til mediemangfoldet

40 år i ytringsfrihetens tjeneste

Lokalradio 1981 - 2021

INNHold

En omfangsrik og desentralisert bransje	5
Konsolidering i lokalradiomarkedet	5
Distribusjonsapparatet styrkes	6
Lokalradioene har norsk eierskap	6
Stor variasjonsbredde i innhold og driftsformer.....	7
Lokalradioen står sterkt i befolkningen	8
Nest største radioaktør	8
Stabile lyttertall.....	8
Fylkesvise variasjoner	Feil! Bokmerke er ikke definert.
Jevnbyrdig styrkeforhold mellom lokalradio og lokalavis ...	Feil! Bokmerke er ikke definert.
Med lokalt innhold som fremste våpen	11
Bærebjelke i mangfoldet	12
Viktig stemme i lokaldemokratiet	12
Tar samfunnsoppdraget på alvor.....	12
Motvirker konsentrasjon og sentralisering	12
Bidrar til sunn og lokal mediekonkurransen.....	12
Tilfører bredde i mediemangfoldet	12
Fremmer av norsk musikk og kultur	13
Radiobransjens viktigste rekrutteringsarena.....	13
Viktig beredskapsressurs	13
Lokalradios betydning i koronaens tid	15
Samarbeid med NRK	15
Minoritetsradioene trer frem	16
Monopolet faller – radioen kommer hjem	17
Kringkastingsmonopolet faller	18
Demokratisering i eteren	18

Innføringen av nærkringkasting i 1988, var et uttrykk for mediepolitiske mål som å sikre yttingsfriheten og valgfriheten blant lytterne, ønsket om å styrke lokalsamfunn og nærdemokrati, stimulere uavhengige produksjonsmiljøer og bidra til økt mediebevissthet generelt.

Lokalradioaktørene varierer fra å tilby et bredt og allment innhold til å rette seg mot bestemte interesser og målgrupper. Enkelte lokalradioaktører bidrar dermed på ulike måter med innhold som de større, allmenne mediene i liten grad dekker. Denne bredden i avsenderne er en viktig årsak til at lokalradio utgjør et vesentlig bidrag til det samlede mediemangfoldet

- Medietilsynet 2020

En omfangsrik og desentralisert bransje

Stor spennvidde gir et allsidig og bredt mediemangfold

Radio Luster: Med base i tettstedet Gaupne og med dekning i Luster kommune

Lokalradiomarkedet består i 2021 av en kombinasjon av små og store aktører spredt over hele Norge og som samlet har lytterdekning i de fleste norske kommuner. Det lokale radiomangfoldet omfatter i dag 149 redaktørstyrte lokalradioaktører som daglig formidler radio til hele landet gjennom nærmere 400 innholdskonsesjoner på DAB og FM, i tillegg til nettbaserte plattformer.

Lokalradioaktørene er en sammensatt gruppe både når det gjelder organisering, størrelse og innholdstilbud. Aktørene varierer fra å tilby et bredt og allment innhold til å rette seg mot bestemte interesser og målgrupper. Enkelte lokalradioaktører bidrar dermed på ulike måter med innhold som de større, allmenne mediene i liten grad dekker.

- Denne bredden i avsenderne er en bestemmende årsak til at lokalradio utgjør et viktig bidrag til det

samlede mediemangfoldet, skriver Medietilsynet i sin undersøkelse av det norske Mediemangfoldet i 2019¹.

KONSOLIDERING I LOKALRADIOMARKEDET

Medietilsynets undersøkelse viser at det fra 2007 og frem til 2019 har vært en økning i antall innholdskonsesjoner til FM og DAB fra 244 til 375. I samme periode er antall lokalradiovirksomheter redusert fra 225 til 149. Samlet sett er dermed

¹ Se [Medietilsynets rapport her](#)

avsendermangfoldet i lokalradiomarkedet blitt mer konsentrert som følge av at et eskalerende antall innholdskonsesjoner er samlet på færre hender.

Denne typen konsolidering, der bransjen får færre eiere, men et mer profesjonalisert og robust eierskap, vil gjøre lokalradioaktørene bedre rustet til å lykkes i den digitale transformasjonen, og på den måten trygge et fremtidig driftsgrunnlag. Det er krevende å være liten og å stå alene i en fase som fordrer investeringer og innovasjon for å henge med i den digitale utviklingen.

DISTRIBUSJONSAPPARATET STYRKES

Lokalradioene både eier og drifter sine egne sendaranlegg for kringkasting, enten det gjelder FM eller DAB og har gjennom sine omfattende sendarnett dekning i de fleste norske kommuner. Økningen i antall innholdskonsesjoner, og da særlig på DAB samt videre utbygging av de lokale DAB-blokkene, gjør at distribusjonsapparatet stadig forbedres.

Dette i kombinasjon med at lokalradioene også utvikler og realiserer nye nettbaserte distribusjonsformer, eksempelvis løsninger for transmisjon

over internett, applikasjoner for smarttelefoner eller plattformer og verktøy for produksjon og spredning av podcast, medfører at lokalradios samlede dekning øker i utbredelse.

LOKALRADIOENE HAR NORSK EIERSKAP

I motsetning til tidligere tider er eierskapsstrukturen i lokalradiobransjen i dag preget av mange selvstendige radiostasjoner med stor eiermessig og geografisk spredning. Det er også innslag av noen større kommersielle kjeder med profesjonelle eiere, mer ubundet av eierlokalisering. Med profesjonelle eiere menes i denne sammenheng eiere som har forretningsmessig drift som målsetting.

Der det tidligere var en sterkt økende tendens til at lokalradioer ble kjøpt opp og ble en del av større mediehus, er det i dag bare en håndfull radioaktører som fremdeles er en integrert del av slike sammenslutninger. Tidligere var også store deler av lokalradiosektoren kontrollert av utenlandske eiere. Etter at MTG (Nå Nent), SBS (Nå Bauer Media) og NRJ Group sine lokalradioer gikk riks, som følge av digitaliseringen av radiomediet, er lokalradioene i dag utelukkende eid og driftet av frittstående norskeide virksomheter.

Distribusjonsapparatet styrkes: Lokalradioene bygger DAB og realiserer nye distribusjonskanaler på internett (Foto: Eivind Engberg)

STOR VARIASJONSBREDDE I INNHOLD OG DRIFTSFORMER

Spennvidden er stor innen norsk lokalradio – og skal være slik. Det er nettopp dette som gjør norske lokalradioer til en ressurs i den norske medievirkeligheten. Begrepet lokalradio omfatter alt fra små nisjebaserte radiostasjoner til store kommersielle kjederadioer.

Lokalradiobransjen kan kategoriseres med utgangspunkt i både hovedmål for driften, hovedinntektskilder eller innhold, profil og målgruppe. Ingen av disse inndelingene kan sies å være gjensidig utelukkende og vil vanskelig favne alle de ulike lokalradiotypene på en entydig måte. Men det er mulig å plassere radioene i den kategorien som er basert på de vesentligste kjennetegnene ved disse.

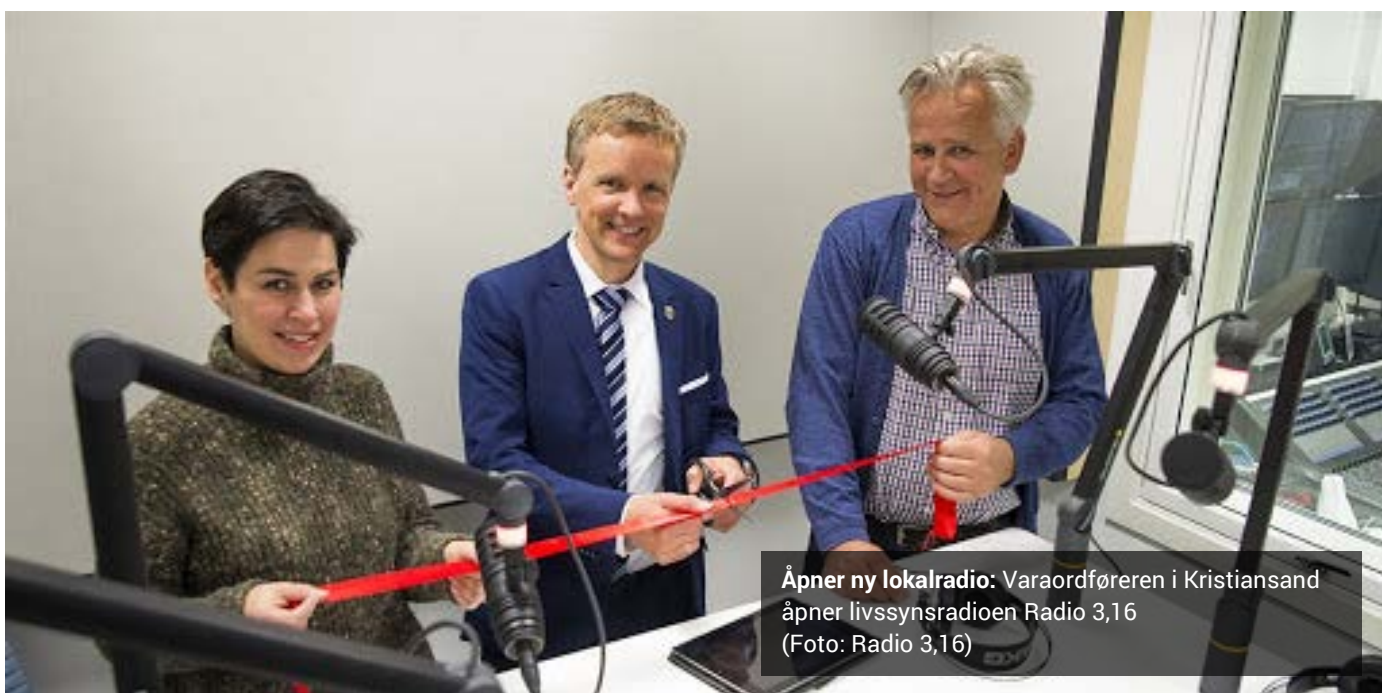
Med mål om å gi en viss oversikt over radiolandskapet og det store mangfoldet som bransjen bidrar til, er det vanlig å inndele lokalradioene i kommersiell lokalradio, allmenradio og nisjeradio.

Kommersiell lokalradio innbefatter radiostasjoner med en allmenn målgruppe som i hovedsak befinner seg i og omkring større byer og som

hovedsaklig henter sine inntekter fra reklame og sponing. Innholdet er som oftest formatert med nyheter, lokalt innhold, musikk og underholdning som bærende elementer. Målgruppen er for det vesentlige unge og kjøpesterke lyttere.

Allmenradioen sender variert, lokalt innhold i hovedsak rettet mot brede lyttergrupper i mindre konsesjonsområder. De driver på et kommersielt grunnlag, men henter i hovedsak sine inntekter gjennom en kombinasjon av inntekter fra bingo og reklame.

Nisjeradio er i denne sammenhengen definert som ikke-kommersiell lokalradio med hovedmål å formidle innhold eller et budskap til særskilte lyttergrupper. Denne delen av lokalradiobransjen driftes i hovedsak ved hjelp av frivillig lytterlisens, lyttergaver, noe reklame og sponing, egeninnsats og egenfinansiering. Det finnes en rekke nisjeradioer som retter seg mot ulike grupper i samfunnet og mange av disse har eksistert helt siden lokalradioens etablering. Lokalradio drevet av og for etniske og språklige minoriteter, livssynsradio, studentradio og skoleradio utgjør fire hovedgrupper innenfor denne kategorien.

Åpner ny lokalradio: Varaordføreren i Kristiansand åpner livssynsradioen Radio 3,16 (Foto: Radio 3,16)

Lokalradioen står sterkt i befolkningen

Nærmere 500 000 nordmenn lytter til lokalradio hver dag

(Foto: Radio Nordkapp)

Lokalradio har opparbeidet seg en høy status og en sterk lojalitet hos lytterne. Det viser offisielle radiomålinger fra Kantar. Lokalradio har hatt jevne og stabile lyttertall over mange år og akkurat nå er det i et nasjonalt univers bare flaggskipet til NRK, P1 som kan vise til større oppslutning enn lokalradioene.

De samlede lyttertallene for lokalradio kartlegges av Kantar Media gjennom målinger i undersøkelsen, Forbruker & Media (F&M). Målingen av radiokanaler i Forbruker & Media foregår gjennom telefonbaserte intervjuundersøkelser, den såkalte CATI-målingen (Computer Aided Telephone Interviewing). Undersøkelsen omfatter omlag 30 000 årlige intervjuer. Norsk Lokalradioforbund koordinerer lytterundersøkelsen på vegne av bransjen.

NEST STØRSTE RADIOAKTØR

Av den totale lyttertiden på radio, lytter 10% av befolkningen daglig på lokalradio. Det tilsvarer nesten en halv million lyttere. NRK P1 er landets

største radiokanal med en lytterandel på 22%. Av de mange øvrige nasjonale kanalene er det bare P4 som kan måle seg med lokalradio.

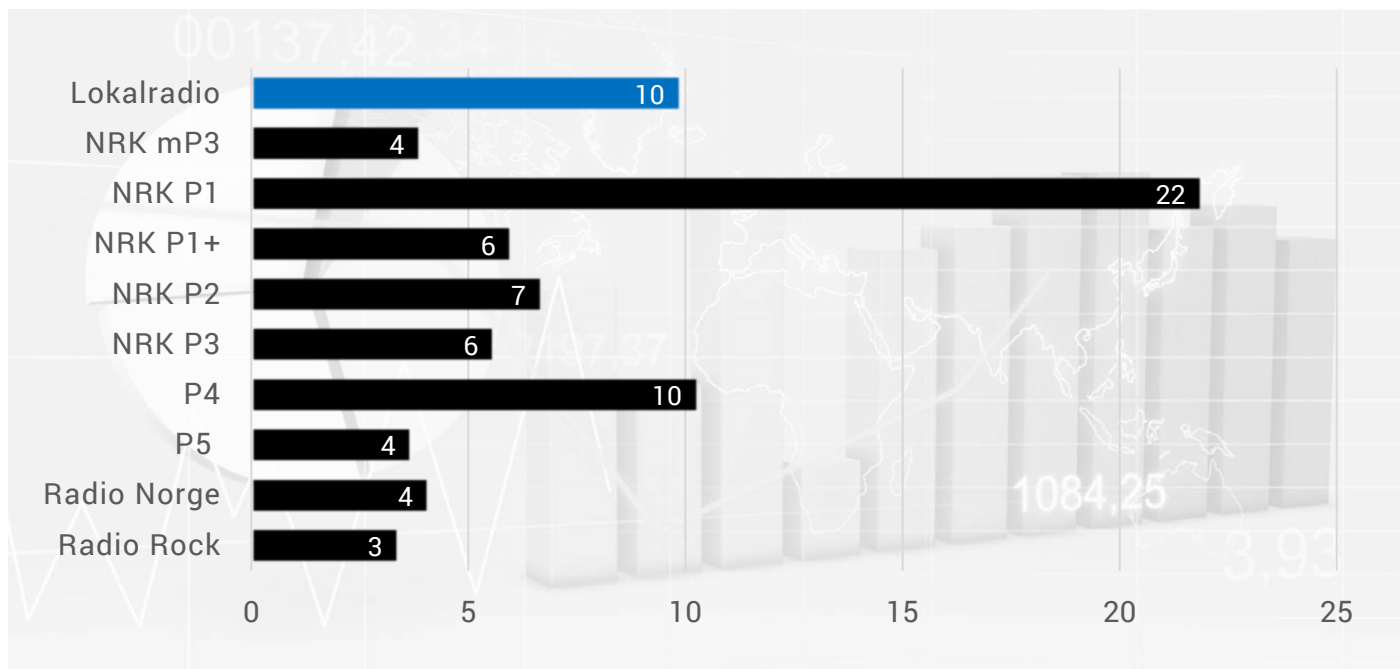
STABILE LYTTERTALL

Tall fra Kantar viser at lokalradios lytterandel har holdt seg relativt stabilt fra 2007 og frem til i dag. Foruten et dropp i 2017, som skyldes at flere større lokalradioer gikk riks, varierer lokalradios daglige oppslutning mellom 10 og 15 prosent. I 2018 hadde lokalradio en samlet oppslutning på 14 %. Det er betalende deltakende lokalradioer i lytterundersøkelsen sammen med de ikke

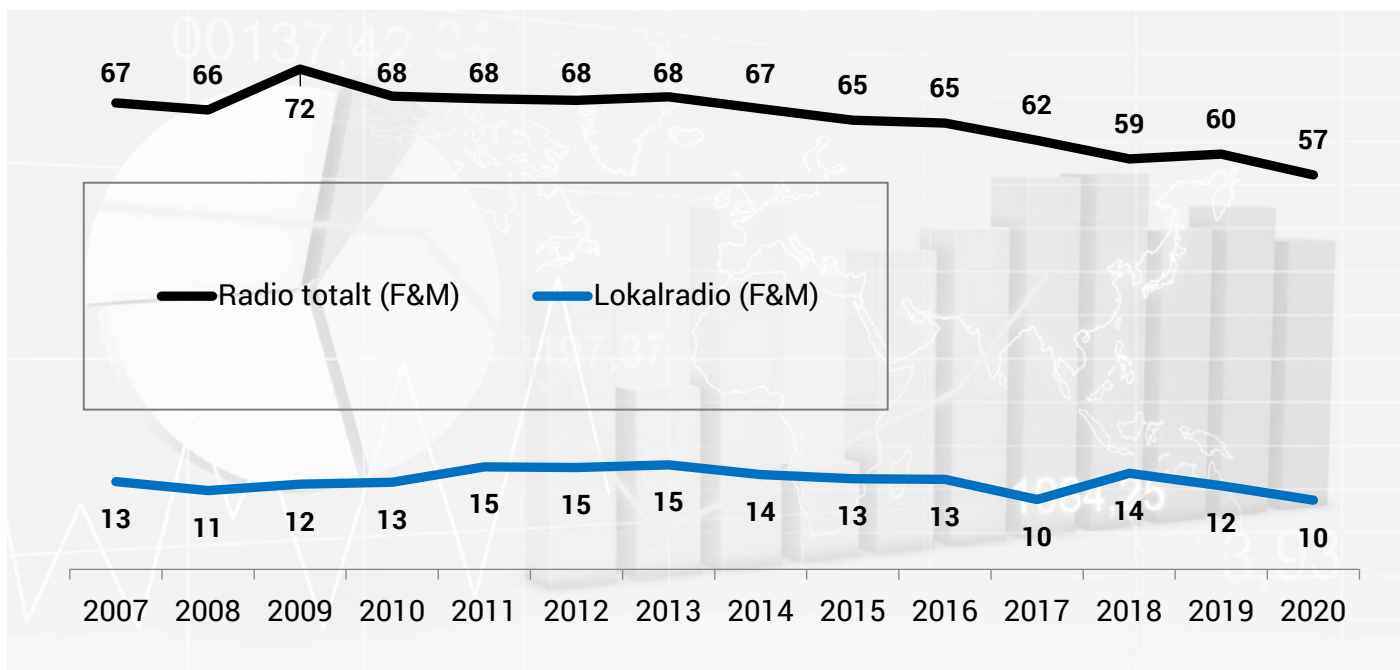
navngitte i kategorien kalt «andre lokalradioer» som danner grunnlaget for lytterestimatet.

Etter FM-slukkingen gjennom 2017, opplevde lokalradio en vekst i antall lyttere. Samlet sett

utgjorde økningen for målte lokalradioer 20 prosent på det meste, ifølge tallene fra Kantar. Fra og med tredje kvartal 2018 stoppet lytterveksten opp. De siste to årene har andelen av befolkningen som lytter til lokalradio gått noe tilbake.

Tabell 1: Daglig oppslutning i prosent for radiokanaler med over tre prosent oppslutning | Målgruppetørrelse ('000): 4563608 | Antall intervju: 44 432 | Prosent: 100 | Intervjuperiode: Uke 02 til 50 2020 | Kilde: Kantar. Forbruker & Media. Alle ukedager

Tabell 2: Daglig oppslutning i prosent for lokalradio 2007 - 2020 | Kilde: Kantar. Forbruker & Media. Alle ukedager

FYLKESVISE VARIASJONER

Lokalradioens oppslutning varierer relativt mye når man ser på lyttertallene brutt ned på fylkesnivå. Det viser de siste tallene fra Kantars radioundersøkelse, som forøvrig fortsatt følger den gamle fylkesinndelingen fra 2019. I flere fylker der det er et omfangsrikt og variert lokalradiotilbud, har lokalradio gode lyttertall som ligger godt over gjennomsnittet på landsbasis. I flere av disse områdene kniver lokalradioen med NRKs distriktssendinger om å være den største radiokanalen. I de minst urbane fylkene har lokalradioen den svakest lytteroppslutningen. Årsaken til dette er at det her kun finnes spredte, mindre radioforetak.

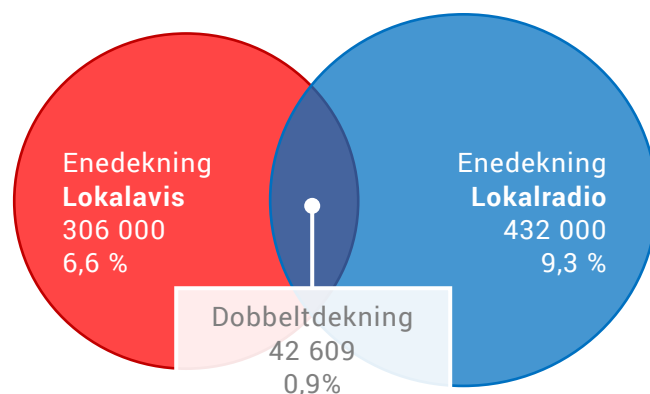
Det er spesielt tre fylker som skiller seg ut med gode lyttertall for lokalradio. Hedmark er landets beste lokalradio-fylke med en samlet daglig oppslutning på hele 17,4 %. Det betyr at lokalradioene som sender i Hedmark samlet sett er nesten like store som NRK distrikt (20,1%) og vesentlig større enn P4 (12,6 %). I tillegg må man huske på at det er ikke lokalradio overalt i fylket, mens NRK har tilnærmet 100 % dekning, ifølge dem selv. Lokalradioene i Rogaland gjør det også bra, med en total daglig oppslutning på 15,8 %. Det er ikke så langt unna NRK distrikt (20,4 %) og desidert større enn P4 (10,3 %). Det tredje største lokalradio-fylket er Telemark, der lokalradio samlet får en daglig oppslutning på 14,3 %.

JEVNBYRDIG STYRKEFORHOLD MELLOM LOKALRADIO OG LOKALAVIS

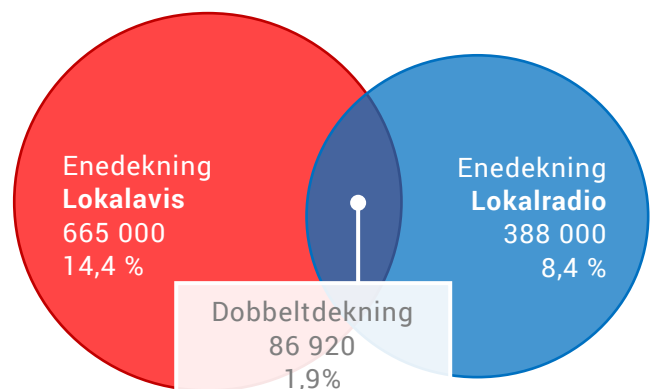
Når man ser bort fra de største regionavisene, er lokalavis og lokalradio relativt jevnbyrdige hva oppslutning angår. Det viser tall fra Kantars mediebruksundersøkelse, Forbruker & Media. 91 målte lokalaviser med et nettoopplag på inntil 8000², hadde en samlet daglig oppslutning på

752 000 lesere, hvilket tilsvarer 16,3%. Oppslutningen til de 33 lokalradioene som måles i undersøkelsen var til sammenligning på 10,3% som utgjør 475 000 lyttere.

Tallene synliggjør at lokalavis og lokalradio har lav overlappende dekning (1,9%), det vil si brukere som benytter begge mediene daglig. Til gjengjeld er alenedekningen høy for begge medietypene. Det viser at det er mange mediebrukere som bare lytter på lokalradio og som ikke leser lokalavisen eller omvendt. I et mangfoldsperspektiv viser dette to bransjer som utfyller hverandre godt og at lokalradio sett opp mot lokalavis har en viktig funksjon og høy oppslutning. Det er hele 388 000 personer som hver dag vil prioritere lokalradioen, fremfor lokalavisen.

Tabell 3 - Daglig oppslutning for alle plattformer: Målte medlemsaviser hos Landslaget For Lokalaviser (42 avistitler) sammenlignet med målte medlemsradioer hos Norsk Lokalradioforbund (33 lokalradioer + sekkeposten «annen lokalradio») Kilde: Kantar, Forbruker & Media 2020/2

Tabell 4 - Daglig oppslutning for alle plattformer: Målte lokalaviser med et nettoopplag inntil 8000 (91 avistitler) sammenlignet med målte lokalradiostasjoner (33 lokalradioer + sekkeposten «annen lokalradio») Kilde: Kantar, Forbruker & Media 2020/2

² <https://lla.no/content/uploads/2021/03/Opplagstall-aviser-andre-halvar-2020.xlsx>

Med lokalt innhold som fremste våpen

Lokalradios bidrag til et allsidig norsk mediemangfold

Tettere samarbeid mellom lokalradio og riksmmedia: Raymond Elde i Radio Nordkapp utfører redaksjonelt oppdrag for TV2.

Mangfoldbegrepet står sentralt i norsk mediepolitikk. Dagspresse og kringkasting har tradisjonelt hatt de sentrale plassene blant meningsbærende medier. I denne sammenheng representerer lokalradio med sine avgrensede dekningsområder en av bærebjelkene til mediemangfoldet i Norge. Med sitt brede aktørmangfold og store eiermessige spredning tilføres medietilbudet bredde, variasjon og valgmuligheter.

Mens det er mange medier som dekker nasjonale nyheter, blir dekningen svakere jo mindre befolkningsgrunnlaget er. Eventuelt bortfall av et profesjonelt redigert nyhetsmedium der det finnes få, eller ingen alternativer er mer prekært enn bortfall av riksdekkende nyhetsmedier. Dette tilsier at det er svært viktig å bidra til å opprettholde et relativt finmasket nett av lokale nyhetsmedier.

Mediene har en viktig demokratisk rolle, og et mangfold av medier er en forutsetning for ytringsfrihet og et velfungerende demokrati. De redaktørstyrte journalistiske mediene har en særlig viktig

funksjon fordi de formidler nyheter, aktualiteter, debatt, samfunnskritikk og er fellesarenaer for en åpen og opplyst offentlig samtale.

Norge har et mangfold av redaktørstyrte journalistiske medier, både på nasjonalt og lokalt nivå. Avis- og radiomarkedet kjennetegnes av en desentralisert struktur med mange medietilbydere ulike steder i landet. Lokale medier som har ressurser til å følge opp saker lokalt har stor betydning for et levende lokaldemokrati.

BÆREBJELKE I MANGFOLDET

Lokale medier, inkludert lokalradioene, er med sine avgrensede dekningsområder selve bærebjelken for mediemangfoldet i Norge. Lokalradioenes brede ak-tørmangfold gir medietilbudet bredde, variasjon og valgmuligheter som bidrar til å ivareta mangfold, samfunnsdebatt og ytringsadgang.

Spennvidden er stor innen norsk lokalradio – og skal være slik. Det er nettopp dette som gjør norske lokalradioer til en ressurs i den norske medievirkeligheten. Lokalradios bidrag til mangfold og differensiering gir samtidig et sunnere mediedemokrati med flere stemmer, flere meninger og flere interesser representert.

VIKTIG STEMME I LOKALDEMOKRATIET

Lokalradio har sin styrke i formidling av lokal informasjon, politikk, kultur og underholdning. Med lokalt innhold som sitt sterkeste våpen innehar lokalradioen i mange tilfeller rollen som meningsbærende opposent til lokalavisen. Enkelte steder utgjør lokalradioen den eneste redaktørstyrte stemmen i lokaldemokratiet.

Lokale medier bidrar med kilder og oppfatninger som ellers kanskje ikke ville nådd opp i den norske offentligheten. Sammen med lokale aviser og NRKs distriktskontorer bidrar lokalradioen til en større bredde i hvem som intervjues, med tanke på kjønn, alder og hva slags rolle kildene har, enn de største avisene. Dette er viktige bidrag til mediernes demokratiske rolle.

TAR SAMFUNNSOPPDRAGET PÅ ALVOR

Lokalradio tjener allmennhetens behov for informasjon, kultur og underholdning. Lokalradio står for en vesentlig og allsidig innholdsproduksjon, egenfabrikkerte nyheter og annet redaksjonelt innhold av lokal karakter. Lokalradioene fremmer dessuten lokal identitet og kultur, og er viktig som sosial aktør, samlingspunkt, utfordrer og folkeopplyser.

MOTVIRKER KONSENTRASJON OG SENTRALISERING

Lokalradio utgjør et viktig korrektiv til eiermessig konsentrasjon og redaksjonell geografisk sentralisering. Fallende kommersielle inntekter i medie-Norge medfører at innholdsproduksjon konsentreres til kommersielt interessante geografiske områder, større andel brukerskapt innhold, mer klipp-og-lim journalistikk og stadig mer utstrakt bruk av stoffutveksling mellom redaksjoner innen samme mediekonsern.

I dette perspektivet spiller lokalradio med sine selvstendige redaksjoner og store eiermessige spredning en stadig viktigere rolle i et demokrati- og mangfoldsperspektiv.

BIDRAR TIL SUNN LOKAL MEDIEKONKURRANSE

Konkurransesituasjonen for lokalradio er i stadig endring. Fra å være nærmest enerådende etermedium ved siden av NRK har lokalradioen også møtt betydelig konkurranse fra kommersiell riksradio om lytteroppslutning. Innføringen av DAB har allerede ført en intensivert konkurranse om radiolytterne. For lokalradioene skaper dette en ny situasjon, som gjør at man i stadig større grad må sette søkelys på forhold som ikke er tilstede, eller tilstede i liten grad, på rikssendte tilbud.

Lokal redaksjonell innholdsproduksjon er det viktigste konkurransefortrinnet for lokalradioene. Flere aktører enn tidligere har økt fokus på denne rollen, gjennom å levere mer lokalt innhold av høy kvalitet. På denne måten medvirker lokalradio i stadig større grad til skjerpet konkurranse og til å forme en lokal mediearena, der lokalavisenes monopolsituasjon utfordres i kamp om mediebrukere og kommersielle inntekter.

TILFØRER BREDDE I MEDIEMANGFOLDET

Mediemangfoldet berikes av nisjeradioer, slik som livssynsradioer, studentradioer og radio for

særinteresser av ulike slag. Nisjeinnhold vil ofte ikke ivaretas på samme måte av de nasjonale kringkasterne, og dermed blir betydningen for mediemangfoldet viktigere. Nisjeradioene understøtter også inkluderingsarbeid og frivillige organisasjoner, viktige bærebjelker i et velfungerende demokrati.

Det trenger forøvrig ikke å være noen motsetning mellom nisjeinnhold og lokalt innhold. Etniske radioer vil for eksempel kunne ha nyheter eller informasjon om nærområdet. En rekke religiøse radioer er ikke utelukkende knyttet til forkynnende innhold, men har et lokalt allment innhold som et tillegg eller som et fundament i innholdsproduksjonen.

Den brede sammensetningen av ulike lokalradiotyper, både når det gjelder organisering, formål, størrelse og innholdstilbud, bidrar til å beskrive lokalradiolandskapet og det samlede avsendermangfoldet som finnes der.

FREMMER AV NORSK MUSIKK OG KULTUR

Lokalradioene er viktige brukere og formidlere av norsk musikk. Etter at de nasjonale kanalene ikke lenger har konsesjonsforpliktelser med krav til norskandel, er lokalradioene svært sentrale når det gjelder å løfte frem norsk, regional og lokal musikk.

Lokalradioene er viktige utstillingsvinduer for nye utgivelser, promotering av lokale konserter, festivaler og andre arrangement. Disse er det viktig å bevare. Regjeringen har signalisert at kulturell og kreativ næring skal utvikles og styrkes. Skal det legges til rette for investeringer i kreativt innhold må det også legges til rette for å beholde infrastruktur som bidrar til at kreative yrker kan skapes. Lokalradio, og særlig innsatsen for å løfte lokale og regionale artister, er en naturlig del av en slik infrastruktur.

RADIOBRANSJENS REKRUTTERINGSARENA

Helt siden lokalradiobransjens inntog på 80-tallet

har man i lokalradioene hatt tradisjon for å slippe til unge, kreative og lærevillige journalistspirer og samtidig gi dem mulighetsrom for å utfolde og utvikle seg innenfor trygge rammer og med profesjonell oppfølging.

På denne måten har lokalradio gjennom årene blitt den norske radiobransjens aller viktigste rekrutteringskanal. Lokalradio fungerer som springbrett for journalister og programmedarbeidere til videre karrierer i NRK og andre nasjonale mediebedrifter. Mange av landets mest erfarne og kjente radio- og TV-personligheter startet sin karriere i nettopp lokalradio.

VIKTIG BEREDSKAPSRESSURS

Lokalradioene er gjennom lovverket pålagt beredskapsplikter. En avtale med NRK sikrer at rikskringkasteren i en krisesituasjon også vil kunne nå frem til alle de som lytter til lokalradio. Her er lokalradio spesielt viktig siden de fleste lokalradioer fremdeles har distribusjon på FM. Lokalradioenes beredskapsapparat består av over 60 lokalradiostasjoner, situert over hele landet.

Mange lokalradioer har i tillegg etablert samarbeid med og inngår som en del av beredskapsplanene til både kommuner og fylkeskommuner. Disse har som oppgave å gi folk nødvendig informasjon i lokale og regionale krisetilfeller. Lokalradioen har fungert som en viktig informasjonsressurs i krisehåndteringen ved en rekke hendelser som flom, skogbrann, skred, gasslekkasjer og andre større ulykkeshendelser de seneste årene.

Mange stasjoner har tatt rollen som beredskapsradio alvorlig i den forstand at man enkelte har investert i strømaggregater og ellers gjort seg skikket til å kunne informere lokalbefolkningen om det skulle oppstå en krise.

Lokalradios betydning i koronaens tid

Hans Dahle i Radio Latin-Amerika intervjuer statsminister Erna Solberg under korona-pandemien (Foto: Radio Latin-Amerika)

Koronapandemien har tydelig vist betydningen av et bredt og rikt mediemangfold. I likhet med andre medier, lokale som nasjonale, har lokalradioene vært sitt samfunnsansvar bevisst og bidratt med faglig, kritisk og uavhengig informasjonsformidling relatert til koronakrisen og påfølgende statlige tiltak.

Under pandemien har befolkningens bruk av redaksjonelt innhold økt kraftig, og vi har sett betydningen av troverdig, redigert nyhetsformidling og debatt. En velfungerende offentlig samtale er viktig for tilliten i samfunnet. En god samfunnsutvikling krever et velfungerende mediemangfold. Dette vil også ha effekt i kampen mot 'falske' nyheter, konspirasjoner og desinformasjon.

Lokalradioene ble tidlig og hardt rammet av inntektsbortfall relatert til korona-situasjonen. Til tross for dette har ansatte og frivillige i store og små lokalradioer landet over stått på og spilt en viktig rolle i lokalsamfunnene sine gjennom å bidra til å holde

befolkningen oppdatert. Bransjen gjorde tidlig store og viktige grep for å opprettholde sine funksjoner og sin beredskapsplikt. Opprettelse av midlertidige hjemmestudio, installasjon av reserveløsninger for å styrke kringkastingsdistribusjonen og etablering av interne beredskapsrutiner er blant tiltakene som flere har gjennomført. Tallrike lokalradioer har underveis også styrket den redaksjonelle produksjonen, lagt om sendeplanen og satt inn ekstrasendinger for å dekke den nasjonale krisesituasjonen så bredt som mulig.

SAMARBEID MED NRK

Lokalradioene og NRK har lenge hatt et samarbeid

om beredskap. I anledning koronakrisen, for å sikre at lokalradiolytterne tilgang på viktig nasjonal informasjon i en alvorlig krise for Norge, inngikk lokalradioene og NRK en tilleggsavtale der lokalradioene fikk adgang til å videredistribuere innhold fra statskanalen. Dette gjaldt blant annet NRKs nyhetssendinger og produksjoner fra nasjonale pressekonferanser.

MINORITETSRADIOENE TRER FREM

En viktig jobb er den som daglig utføres hos minoritetsradioene, som å informere innvandrerbefolkningen om koronarelatert myndighetsinformasjon på deres eget språk. Spesielt i Oslo er det flere slagkraftige lokalradioer som har avsatt betydelige redaksjonelle ressurser for blant annet å dekke og videreformidle informasjon fra kommuner og andre statlige organer.

Det er en kjensgjerning at språklige barrierer gjør at minoritetsbefolkningen i mindre grad bruker medier som bare formidler innhold på norsk. Minoritetsradioene bøter på dette informasjonsgapet gjennom å tilby språktilpasset myndighetsinformasjon og forenklete og lettfattelige nyheter på ulike språk.

Monopolet faller – radioen kommer hjem

Nærradioene etableres og utfordrer NRK på hjemmebane

Radio Ung Kristiansand: Radio Ung ble etablert i 1985 og dette bildet er fra første sending. (Foto: Radio Ung)

Å kunne sende av gårde lydbølger som kunne fanges opp igjen via en radio-mottaker innebar noe helt nytt. Det var rundt 1900 man oppdaget at lydbølger kunne sendes ut i "løse" lufta og fanges opp igjen via en egen mottaker – radioen var født.

Før radiomediet ble oppdaget og tatt i bruk hadde man ingen kjapp metode for å kunne kommunisere raskt med en stor gruppe mennesker. Det fantes aviser, og telegraf hadde man hatt en stund, men radiomediet var det første effektive massemedium.

I Norge fikk vi de første private radiokanalene på 1920-tallet, men i 1933 bestemte Stortinget at all norsk kringkasting skulle samles i et statlig eid selskap som også fikk monopol. Etter den andre verdenskrig ble radioen et allemannseie. Alle kjøpte seg

et radioapparat og i norske stuer tronet radiokabinettene. Nærhet og hurtighet har hele tiden vært radioens fortrinn. Ikke som noe annet medium kan radioen ved hjelp av etter hvert nokså enkle hjelpemidler være tilstede og formidle det som skjer. Enten det er i en konsertsal, på en sportsarena eller ved en flomkatastrofe. Flexibiliteten gir radioen store muligheter selv i vår multimedieverden.

KRINGKASTINGSMONOPOLET FALLER

16. desember 1981 ble kringkastingsmonopolet brutt. Da la daværende Kulturminister Lars Roar Langslet fram listen over dem som skulle få drive forsøksvirksomhet med nærradio i Norge. Både misnøye med påstått ensidighet og vilkårlighet i NRKs programmer, men mest den tekniske utvikling, lå bak beslutningen om å oppheve NRKs monopol.

Lokalradio slik vi kjenner den i dag, startet ved at 47 organisasjoner og grupperinger på åtte steder i Norge ble utstyrt med midlertidig sendetillatelse for å drive nærradio. Først på lufta med det som kan kalles regulære sendinger var Mjøsradioen med base på pinsemenighetens folkehøgskole Hedmarkstoppen på Hamar fra 7. februar 1982. Oslostudentene var også tidlig ute med Radio Nova som startet sine sendinger 14. mars 1982. Fem dager senere kom Radio Korgen på lufta og denne nærradioen var modell for mange andre med et bredt mangfold i sitt programtilbud.

Kommersiell drift var ikke tillatt og det ble stilt krav til programinnhold i denne forsøksordningen som hadde en varighet til 1984. I nærradioene var arbeidet hovedsakelig basert på frivillighet og ulønnet arbeid. Entusiasmen var stor og kreativiteten likeså. I 1984 ble forsøksvirksomheten kraftig utvidet. Det var i første rekke organisasjoner og uavhengige redaksjonsgrupper som fikk konsesjon, etter hvert slapp også aviser og politiske partier til.

DEMOKRATISERING I ETEREN

Det store startskuddet for nærradioen kom fire år senere. Ved etableringen av den permanente lokalradioordningen fra 1. mai 1988 ble det satt som en klar politisk forutsetning at lokalradioene skulle ha lokal forankring, både i forhold til styring, redaksjon og programproduksjon.

Kirke- og undervisningskomiteens behandling av Ot.prp.nr. 47 (1986-87) om lov om nærkringkasting understreker at styrking av den lokale kulturen,

samhørigheten og identiteten samt å stimulere til felles innsats for å løse lokale oppgaver, står sentralt i formålet med etableringen av lokalkringkastingen. Videre fremgår det i Innst. O. nr. 3 (1987-88) at: «Komiteen ser det som eit mål at flest mogleg skal få høve til å drive nærkringkasting». Uttalelsen kan sees som en bekreftelse på ønsket om at lokalradioene skulle bidra til en reell utvidelse av ytringsmulighetene.

Utviklingen av uavhengig nærkringkasting var et uttrykk for mediepolitiske mål som å sikre ytringsfriheten og valgfriheten blant lytterne, ønsket om å styrke lokalsamfunn og nærdemokrati, stimulere uavhengige produksjonsmiljøer og bidra til økt mediebevissthet generelt. Det er ikke tvil om at nærradioen bidro til større mangfold i programformer og til en demokratisering av mediet både ved at flere nye stemmer slapp til, og at lokale saker nå kunne dekkes i detalj i mye større utstrekning.

Da kringkastingsmediene fra 1920-tallet gradvis spredte sine signaler utover landet og gjorde det mulig for nasjonens periferi å knytte seg til maktens sentrum, oppsto en ny mulighet for borgerne til å oppleve og delta i den medierte offentligheten. Med nærkringkasting ble også borgernes forbindelse til lokale maktsentra bedre, og selv om radioens form forutsatte at noen få kom til orde og mange lyttet, bidro likevel utviklingen til at langt flere fikk slippe til over eteren.

Ved opprettelsen av den faste lokalradioordningen ble det samtidig åpnet for reklamefinansiering, fordi man mente at kommersiell virksomhet var nødvendig for å utvikle et lokalradiotilbud med en ønskelig bredde og kontinuitet.

I 1997 vedtok Kulturdepartementet at betegnelsen lokalradio, skulle brukes fremfor nærradio.